

Tekstboekje examen VMBO-KB
2003

tijdvak 1

NEDERLANDS LEES- EN SCHRIJFVAARDIGHEID CSE KB

Kijk eerst naar de vragen, lees daarna pas (globaal) deze tekst.

AGRESSIE OP HET ASFALT

1 TV-presentatrice **Daphne Deckers** kreeg onlangs te maken met agressie op de weg. Ze kreeg fikse ruzie met een op het eerste gezicht keurig uitzijnde fietser met aktetas, die vond dat zij te laat voor hem had geremd. Vanuit haar open raam ontstond er een woordenwisseling, die uitliep op een klap van de man in het gezicht van Daphne. Het ex-model was ontdaan en deed vervolgens aangifte bij de politie. Het verbaasde Daphne enorm dat zo'n keurige man met een aktetas 'de dader' was.

2 Regel of uitzondering? Uit **onderzoek van 'Studiedag Verkeersagressie'** bleek dat niet alleen woest uitzijnde jonge mensen die door het verkeer razen zich agressief gedragen als weggebruiker. Ook keurige mensen reageren op deze manier alle stress en spanning uit hun dagelijks leven af op andere weggebruikers. Uit ditzelfde onderzoek kwam naar voren dat 80% van de Nederlandse weggebruikers wel eens te maken krijgt met verhoogde verkeersagressie en zo'n 33% zelfs geregeld. Maar liefst 53% geeft toe ooit zelf agressief te zijn geweest in het verkeer.

3 De vorm van verkeersagressie is de laatste jaren veranderd. Bleef het vroeger bij wat nerveus knipperen met de lichten, het opsteken van de bekende middelvinger of met de wijsvinger naar het voorhoofd wijzen, **tegenwoordig** gaan mensen veel verder. Woedende automobilisten stappen steeds vaker uit en gaan met elkaar op de vuist, in extreme gevallen worden zelfs wapens gebruikt!

4 Over de **oorzaken** van de toegenomen agressie in het verkeer verschillen deskundigen van mening. Eén van de verklaringen is dat mensen meer haast hebben, omdat er veel van hen verwacht wordt. Doordat het op de wegen steeds

45 drukker is, kunnen ze niet opschieten. Het gevolg hiervan is frustratie. Doordat ze in alle drukte steeds het gevoel hebben dat ze hun afspraken niet kunnen nakomen, raken ze extra gefrustreerd en hoeft er maar weinig te gebeuren of ze reageren agressief. In rustige dorpjes blijkt weinig stress op de weg voor te komen en is dus weinig agressie, terwijl er in een overvolle stad of op een drukke snelweg veel meer agressie op het asfalt is.

5 Daarnaast blijkt dat mobiel bellen in de auto vaak tot irritatie kan leiden. Dan hebben automobilisten hun aandacht niet meer goed bij de weg. Ze letten minder op andere weggebruikers en slingeren af en toe zelfs over de weg, tot ergernis van medeweggebruikers.

6 Wellicht dat het in Nederland de hoogste tijd is om, net zoals in Amerika, **een vereniging 'road-ragers'** ('boze weggebruikers') op te richten. Deze Amerikaanse vereniging heeft tot doel automobilisten en andere weggebruikers voor te lichten over agressie in het verkeer. De vereniging probeert tegelijkertijd de mate van geweld op de weg terug te dringen. Amerikaanse automobilisten kunnen op de website van road-ragers.com zelfs het type auto en de nummerplaat van een 'overtreder' melden. Volgens de vereniging is deze manier van 'aangeven' van de overtreder beter dan onderweg zelf agressief reageren. "Mensen hebben dan een uitlaatklep, kunnen hun verhaal kwijt en tegelijkertijd wordt het al gauw duidelijk wie de probleemfiguren op de weg zijn", luidt het commentaar van de vereniging.

7 **De Adviesdienst Verkeer en Vervoer** van Rijkswaterstaat liet onderzoek doen naar de meest voorkomende vormen van agressie op de weg. Daaruit kwamen de volgende 'verkeersagressie-hitparades':

Top 4 waarover men zich onderweg opwindt

1. bumperkleven
2. hard rijden
3. snijden
4. door rood rijden

Top 5 aanleiding voor eigen agressief gedrag

1. links blijven rijden
2. snijden
3. langzaam rijden
4. bumperkleven
5. geen voorrang geven

Adviezen van de verkeerspolitie!

Rijtips van de verkeerspolitie om agressie onderweg te voorkomen

- * houd twee seconden afstand en pas uw snelheid aan
- * blijf niet onnodig aan de linkerkant rijden
- * houd u uitsluitend bezig met autorijden, dus niet kaartlezen, telefoneren, muziekzender zoeken et cetera
- * haal zo snel mogelijk in, dus haal niet in als het verschil in snelheid niet groot genoeg is
- * kijk vaak in de spiegels

Vriendelijk en veiliger op de weg

De ANWB is een veiligheidscampagne gestart om agressie in het verkeer te verminderen. Hoe kan het een stuk vriendelijker en veiliger onderweg worden?

1. toon meer respect voor elkaar
2. houd voldoende afstand
3. rits volgens de regels
4. rijd ontspannen
5. denk en kijk vooruit
6. haal slim en veilig in
7. geef tijdig richting aan
8. rijd niet onnodig links
9. ga niet met alcohol of drugs achter het stuur
10. respecteer de verkeersregels

Sticker tegen verkeersagressie

Meedoen om het weer vriendelijker in het verkeer te maken? De Stichting Zinloos Geweld heeft een 'stop agressie'-sticker gemaakt. Plak die op de achterraut van uw auto of achter op uw fiets.

Help zo mee aan een gedragsverandering in het verkeer. Een ander verdient net zoveel respect als u!

Voor het bestellen van de sticker en voor meer info:
www.zinloos-geweld.nl.

naar: Onno Lakeman
uit: D&D

DIEREN MIKPUNT VAN VANDALISME

1 Kater Willem uit Almelo, die door twee
pubers in brand werd gestoken en
vervolgens overleed, was nog niet zo lang
geleden voorpaginanieuws. Net als merrie
5 Banjer, babykameeltje Abdullah, kater
Mans en pony Bobby. Al deze dieren
werden gemarteld en gedood. Het aantal
wrede mishandelingen van dieren lijkt toe
te nemen.

2 10 Aan de andere kant neemt de liefde
tussen mens en dier soms ook buiten-
sporige vormen aan. Neem ex-filmster
Brigitte Bardot. Zij is een vurig voor-
vechtster van de rechten van dieren en
15 heeft in interviews vaak beweerd dat zij
liever met dieren dan met mensen te doen
heeft. En zij is lang niet de enige. Tegen-
over ieder die zijn konijntje mishandelt,
kunnen we iemand plaatsen die zijn huis-
20 dier op het ziekelijke af vertroetelt. Wie
vindt het nog iets bijzonders als een kat
een dekentje draagt tegen de kou, tijdens
de nacht altijd in bed mag slapen, voort-
durend op schoot zit, wordt geborsteld,
25 gewassen en geaaid? Het is tegenwoordig
mogelijk om voor je oude hond een plekje
in een hondenbejaardentehuis te
reserveren. In Amerika kijkt men er niet
meer vreemd van op als een rijke dieren-
30 vriend een deel van zijn vermogen nalaat
aan zijn geliefde viervoeter. De dierenliefde
gaat in dergelijke gevallen wel heel ver.

3 Mishandeling van dieren kan gemeld
worden aan de politie of aan de Dieren-
35 bescherming. Hoewel die nog niet bij-
houden hoe vaak zoiets voorkomt, heeft
Elly von Jessen, voorlichtster van de
Dierenbescherming, de indruk dat het
aantal incidenten toeneemt. "Het is in elk
40 geval een gevoel dat we hebben en we zijn
ook van plan om het uit te zoeken, samen
met de politie."

4 Belangrijk is het antwoord op de vraag
waarom dierenmishandeling plaatsvindt.
45 Von Jessen heeft hier wel een mening
over. Zij woont in Eindhoven, waar
gemeente en particulieren ganzen en
zwanen uitzetten in de diverse vijvers om

de schilderachtigheid te vergroten. "Die
50 dieren daar worden regelmatig mishandeld
en getreiterd. Het is verbijsterend dat er zo
wordt omgesprongen met hulpeloze, soms
tamme dieren. De daders zijn bekend. Het
zijn vaak groepen jongeren die stoer willen
55 doen. Gek genoeg zegt niemand er iets
van. De dieren zijn kennelijk vogelvrij."

5 Volgens Walter Matthys, kinder-
psychiater en bijzonder hoogleraar
'agressie bij kinderen' aan de Universiteit
60 Utrecht, heeft dierenmishandeling te
maken met gestoord gedrag. Vijf procent
van de kinderen heeft last van gedrags-
stoornissen.

6 Volgens Dirk Boon, hoogleraar 'dier en
65 recht' aan de Universiteit van Utrecht, is
geweld tegen dieren van alle tijden. Het
geeft blijkbaar een kick. Hij verwijst naar de
stierengevechten in Spanje en Portugal:
evenementen die wekelijks vele duizenden
70 toeschouwers trekken, die juichen als de
stier wordt gedood. Bij hanengevechten
vinden mensen het gemakkelijk om te zien
hoe dieren elkaar net zo lang verwonden
tot er één dood neervalt. Minder
75 gewelddadig, maar ook dieronvriendelijk is
het Oudnederlandse spel 'zwintie en
knientie tikken'. Geblinddoekte kinderen
jagen bij dit spel achter zwijntjes en
konijntjes aan. Wie er het eerste eentje
80 aantikt, heeft gewonnen.

7 Overigens heeft hoogleraar Boon
vooral bezwaar tegen grootschalige
vormen van dierenmishandeling. Daarbij
denkt hij bijvoorbeeld aan de duizenden
85 dieren die voor dierproeven gebruikt
worden, het fokken van honden met
ernstige gebreken, kippen in veel te kleine
ruimten in legbatterijen en de dieren die
door hun eigenaar ergens achtergelaten
90 worden (vorig jaar: vijftigduizend!). Hij vindt
ons maar schijnheilig. "Krokodillentranen
hulien over opgehangen poesjes, terwijl er
jaarlijks miljoenen huisdieren door het riool
95 worden gespoeld en muizen een pijnlijke
vergiftigingsdood sterven. Dat klopt niet."

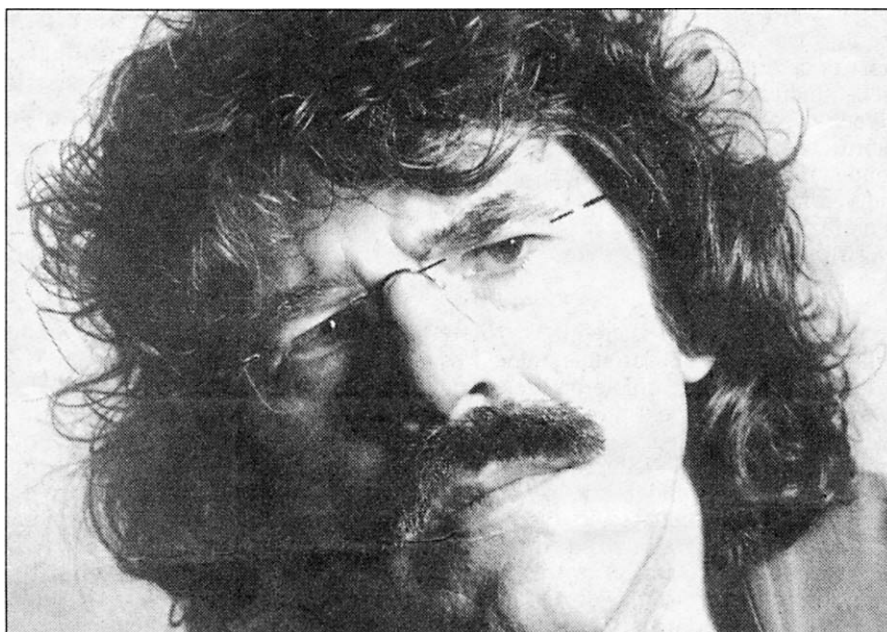
8 Hoogleraar Berry Spruyt heeft de
indruk dat geweld tegen dieren niet alleen
toeneemt, maar ook steeds wreder wordt
en dat de daders vaak jong zijn: kinderen
100 en tieners. Vooral dieren in kinder-
boerderijen blijken het vaak te moeten
ontgelden. "Laatst zag ik in een kinder-
boerderij een paar kinderen zomaar op een
geit springen. De ouders keken lachend
105 toe. Dan vraag ik me af: waarom doen die
ouders niets, ze zouden corrigerend
moeten optreden." Spruyt meent dat
agressie jegens dieren vooral te maken
heeft met het vervagen van normen en
110 waarden bij sommige jongeren. "Je moet
het vaak de ouders van die jongeren
aanrekenen, als zij dergelijk gewelddadig
gedrag tegenover dieren vertonen. Zij zijn

immers verantwoordelijk voor de opvoeding
115 van hun kinderen."

9 Volgens Spruyt moeten we geweld
tegen dieren dan ook niet proberen op te
lossen met 'zomaar' een oplossing.
Bijvoorbeeld door het plaatsen van hekken
120 om een kinderboerderij. "Dat lokt juist
ongewenst gedrag uit. Jongeren willen met
alle geweld over zo'n hek." Spruyt is ervan
overtuigd dat de oplossing moet worden
gezocht in de opvoeding. "Wij moeten
125 geweld tegen dieren even sterk afkeuren
als zinloos geweld tegen de medemens.
Hier ligt duidelijk een taak voor de ouders.
We moeten de ouders van die jongeren
dan ook durven aanspreken op hun
130 verantwoordelijkheden en hun voorbeeld-
functie."

*naar: Liesbeth Wytzes
uit: Elsevier, 26 mei 2001*

Geef gehoor!

* **Bennie Jolink**, zanger van de groep *Normaal*

Geluid is belangrijk in mijn leven. Natuurlijk, andere dingen zijn dat ook, maar ik lééf voor geluid.

Ik geniet van onze veldtochten. Ik geniet van het maken van een nieuwe cd. Ik geniet van het geluid van een biertap - ach, van zoveel geluiden. U toch ook? Ik geniet ook van de stilte van de Achterhoek, de geboortegrond van Normaal. Geluid is genieten. Geluid is ook belangrijk. Het waarschuwt ons als gevaar dreigt. In Kenya zijn tienduizenden kinderen die niet kunnen genieten van geluid. Die hun gehoor kwijt zijn. Die soms het gevaar niet horen. Die niet naar school kunnen. Die geen toekomst hebben. Nederlandse kno-artsen doen daar wat aan. Die gaan naar Kenya om die kinderen te opereren en om Keniase artsen op te leiden. De Stichting Operation Eardrop regelt dat. Die helpt ook dovenscholen, ter plekke. Ontwikkelingswerk aan de basis. Zo hoort het! Dat verdient steun, van u en van mij. Help daarom Eardrop de kinderen van Kenya helpen

Geef gehoor! Steun Eardrop: **giro 372**

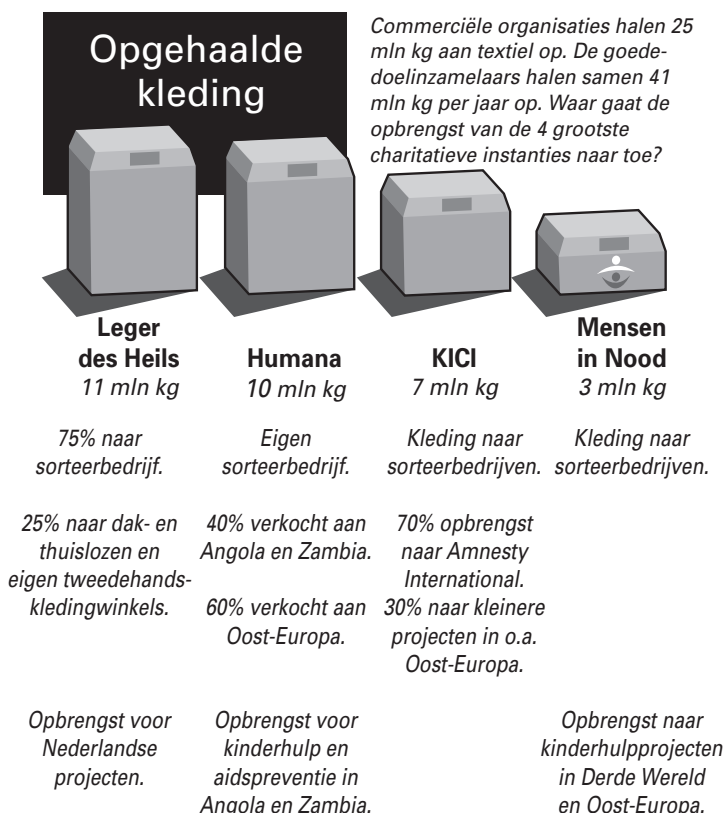
Stichting Operation Eardrop

Postbus 9020, 7200 GZ Zutphen; tel. 0575 592255.

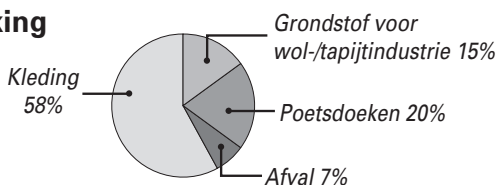

Geef gehoor!

VECHTEN OM AFDANKERTJES

Verwerking

1 'Alleen bruikbare kleding en schoenen a.u.b.' staat met grote witte letters op de donkergroene container voor de Albert Heijn in Breda. In een onopvallend hoekje staat dat de kledingcontainer van stichting CORO is en dat met de opgehaalde kleding het Ronald McDonald Kinderfonds wordt gesteund. Meneer B. Rubbens heeft geen idee waaraan hij zijn 'bruikbare instappers' zojuist heeft geschonken. "Ik neem aan voor het goede doel. Anders voel ik me beetgenomen."

2 Rubbens is niet de enige die geen weg weet in het woud van kledingcontainers. In Nederland verzamelen zowel charitatieve als commerciële instellingen tweedehands kle-

ding in containers. De containers van de commerciële instellingen lijken veel op die van de charitatieve instellingen. "De mensen weten niet precies of ze hun oude kleding afstaan aan een commerciële of een charitatieve instelling", zegt K. van Zwieten, directeur van Kleding Inzameling Charitatieve Instellingen (KICI). "Dat moet veranderen", vindt de directeur, "voor de consument moet het duidelijk zijn of hij zijn kleding geeft aan een goed doel of aan een instelling die winst wil maken."

3 Nederland kent vier grote charitatieve inzamelaars: KICI, Humana, het Leger des Heils en Mensen in Nood. Deze vier hebben het afgelopen jaar zo'n 31 miljoen kilo twee-

dehands kleding ingezameld, vooral via kle-
dingcontainers, huis-aan-huisacties en de-
potinzamelingen. Daarnaast halen kleine in-
zamelaars jaarlijks ongeveer 10 miljoen kilo
kleding op voor het goede doel. De commer-
ciële inzamelaars zijn jaarlijks goed voor 25
miljoen kilo kleding. CORO is daarvan veruit
de grootste met 10 miljoen kilo en 1500 con-
tainers, verspreid over het land.

Het aanbod op de tweedehands
kledingmarkt loopt terug. Er valt nog hooguit
15 miljoen kilo extra te verdelen. De vier gro-
te charitatieve inzamelaars zullen er alles
aan doen om daar de hand op te leggen.
Maar ook de commerciële organisaties
zullen niet stil zitten en proberen een deel
van die 15 miljoen kilo binnen te halen.

In dit gevecht om tweedehands kleding
speelt de overheid een belangrijke rol. Het
ministerie van VROM wil namelijk dat elke
gemeente meer afgedankt textiel ophaalt.
Richtlijn is 5 kilo per persoon per jaar. Dat
betekent dat gemeenten graag kledingcon-
tainers zullen plaatsen. De gemeenten bepa-
len zelf welke organisatie de containers mag
plaatsen. De charitatieve instellingen reke-
nen daarbij op de goodwill van de gemeente.
Zij betalen de gemeente niet voor het plaat-
sen van containers. Het enige voordeel voor
de gemeente is het respect van de burgers,
omdat zij gratis medewerking verleent aan
inzamelacties voor goede doelen. Dat is
goed voor de public relations van de ge-
meente. De commerciële inzamelaars pak-
ken het zakelijker aan. Zij sluiten contracten
af met gemeenten en willen fikse bedragen
neertellen, van 500 tot 2500 euro per
container per jaar. Het blijkt dat gemeenten
gevoeliger worden voor een geldelijke ver-
goeding. Hierdoor winnen de commerciële
bedrijven steeds meer terrein op deze lucra-
tieve markt.

De vier 'goede-doelers' bundelen hun
krachten voor een tegenoffensief. Ze bieden
nu ook geld aan gemeenten: twintig procent
van de netto-opbrengst, plus de wetenschap
dat zij écht iets doen voor het goede doel. R.
Stevens, directeur van CORO, ligt daar niet
wakker van. Hij is bereid om meer geld op
tafel te leggen, want hij weet dat de organi-
satie die het meest betaalt, het contract bin-
nensleept.

7 85 Waar gaat de ingezamelde kleding naar
toe? Het grootste gedeelte van het ingeza-
melde textiel gaat naar de zestig sorteerbe-
drijven in Nederland. Zij kopen de kleding
van zowel de charitatieve als de commerciële
90 le inzamelaars. De gesorteerde kleding
wordt in grote balen verscheept en in het
buitenland doorverkocht aan handelaren. Het
grote verschil tussen de charitatieve en de
commerciële instellingen is de bestemming
95 van het geld dat met deze activiteiten wordt
opgebracht. Bij het charitatieve Humana bij-
voorbeeld gaat de opbrengst naar goede
doelen in verschillende Afrikaanse landen.
Het commerciële CORO daarentegen heeft
100 jaarlijks een omzet van tien miljoen en be-
stemt daarvan slechts 80.000 euro voor een
goed doel: het Ronald McDonald Kinder-
fonds. Na aftrek van alle kosten die het be-
drijf heeft gemaakt om de kleding in te
105 zamelen, blijft er nog een forse winst over.

8 De ingezamelde kleding die niet geschikt
is voor de tweedehands markt, gaat meestal
verloren als poetsdoek of belandt in de oven.
Dit textiel is commercieel niet interessant.
110 Ook hierover denken de 'goede-doelers'
anders dan de 'commerciëlen'. KICI bijvoor-
beeld werkt mee aan een experiment van de
Design Academie (opleiding tot industrieel
vormgever) in Eindhoven. Onlangs werden
115 daar twee balen kleding geleverd, aanvanke-
lijk bestemd voor gebruik als poetsdoek.
Maar nu luidde de opdracht er toch nog iets
van te maken. Hoofddocente Hella Jongerius
noemt de resultaten verbluffend. "Er zijn
120 geperste vloertegels van gemaakt. Stukken
jas zijn met polyester tot nieuwe jassen
versmolten. En een stoelzitting is helemaal
van hemdsmouwen gemaakt. Je kunt van
niets iets maken."

9 125 En meneer Rubbens uit Breda? De gulle
gever van de instappers let er voortaan op
dat hij zijn tweedehands spullen geeft aan
organisaties die volledig gericht zijn op het
goede doel. "Ik speur die containers wel op,
130 al moet ik er een stukje voor omfietsen."

naar: Fred Kramer

uit: Algemeen Dagblad, 12 mei 2001